Pridobivanje dokazov

Avstrija

1 Dokazno breme

1.1 Kakšna so pravila o dokaznem bremenu?

Načeloma mora vsaka stranka navesti vse trditve o dejstvih, ki utemeljujejo njen zahtevek (trditveno breme – *Behauptungslast*), in predložiti ustrezne dokaze (člena 226(1) in 239(1) avstrijskega zakona o civilnem postopku (*Zivilprozessordnung*). Če dejansko stanje zadeve ostane nejasno (položaj „*non liquet*“), mora sodišče vseeno sprejeti odločitev. V takem primeru se uporabijo pravila o dokaznem bremenu. Vsaka stranka mora dokazati, da so izpolnjeni vsi pogoji za uporabo pravil, ki so zanjo ugodna. Navadno mora tožnik zatrjevati vsa dejstva v podporo svojemu zahtevku, toženec pa mora zatrjevati vsa dejstva v podporo svojim ugovorom. Tožnik mora tudi dokazati, da so izpolnjene postopkovne zahteve.

1.2 Ali obstajajo pravila, ki določena dejstva izvzemajo iz dokaznega bremena? V katerih primerih? Ali je mogoče predložiti dokaze, da bi dokazali neveljavnost posebne pravne domneve?

Dejstva, ki so pomembna za odločitev, je treba dokazati, razen če so izvzeta iz dokaznega bremena. Dokazovati ni treba dejstev, ki so bila priznana (člena 266 in 267 zakona o civilnem postopku), očitnih dejstev (člen 269) ali pravnih domnev (člen 270).

Priznano dejstvo je dejstvo, ki ga stranka priznava kot pravilno trditev nasprotne stranke. Sodišče mora načeloma priznano dejstvo sprejeti kot pravilno in upoštevati v odločitvi brez dodatne proučitve.

Dejstvo je očitno, če je splošno znano (tj. če je znano velikemu številu ljudi ali če ga lahko ti ljudje kadar koli zanesljivo zaznajo) ali znano sodišču (znano sodišču, ki obravnava zadevo, na podlagi lastnih uradnih ugotovitev ali na podlagi spisa).

Sodišče mora očitna dejstva po uradni dolžnosti upoštevati v svoji odločitvi; teh dejstev ni treba zatrjevati ali dokazovati.

Pravna domneva izhaja neposredno iz zakona in ima učinek obrnjenega dokaznega bremena. Nasprotna stranka upravičenca do take domneve mora predložiti nasprotne dokaze. Dokazati mora, da čeprav obstaja podlaga za pravno domnevo, domnevana dejstva ali pravni položaj ne obstajajo.

1.3 Do kakšne mere mora biti sodišče prepričano o dejstvu, da na njem utemelji svojo sodbo?

Namen sodnega postopka je prepričati sodnika o nekem dejstvu. Na splošno se mora predpostavljati „velika verjetnost“, medtem ko „absolutna gotovost“ ni potrebna, da bi bil sodnik prepričan o nekem dejstvu.

Stopnje dokaznega standarda so določene v zakonu ali sodni praksi, pri čemer se ta zviša z „velike verjetnosti“ na „verjetnost, ki meji na gotovost“ ali zniža na „precejšnjo verjetnost“. V zadnjem primeru zadovoljiv dokaz ali potrdilo zadošča kot dokazni standard iz člena 274 zakona o civilnem postopku. Tudi dokaz *prima facie* vodi do znižanja dokaznega standarda in je pomemben pri premagovanju težav v zvezi s predložitvijo dokazov v odškodninskih tožbah. Če obstaja značilen potek dogodkov, ki glede na življenjske izkušnje kaže na posebno vzročno zvezo ali krivdo, se te okoliščine tudi v posameznih primerih štejejo za dokazane *prima facie*.

2 Pridobivanje dokazov

2.1 Ali je za pridobivanje dokazov vedno potreben predlog stranke ali lahko sodnik v nekaterih primerih dokaze pridobi na lastno pobudo?

Dokazi se lahko izvedejo po uradni dolžnosti ali na predlog stranke. V izključno preiskovalnem postopku (v katerem mora sodišče po uradni dolžnosti ugotoviti odločilna dejstva v zadevi) predlog strank ni potreben. V standardnem postopku na podlagi avstrijskega zakona o civilnem postopku lahko sodnik po uradni dolžnosti izvede katere koli dokaze, za katere se pričakuje, da bodo pojasnili pomembna dejstva (člen 183 zakona o civilnem postopku). Sodnik lahko strankam naroči, naj predložijo listine, zahteva ogled na kraju samem ali naroči, naj se dokazi pridobijo v obliki izvedenskih mnenj ali zaslišanja strank. Vendar se lahko listinski dokazi predložijo le, če se je nanje sklicevala vsaj ena od strank, listinski dokazi pa se ne smejo dopustiti in priče se ne smejo zaslišati, če temu nasprotujeta obe stranki. V vseh drugih primerih se dokazi pridobijo na predlog ene od strank.

2.2 Kateri so nadaljnji koraki, če je predlogu stranke za pridobitev dokazov ugodeno?

Načeloma se dokazi izvajajo na ustni obravnavi. Sodišče in stranki ter/ali njuni zastopniki na „pripravljalnem“ naroku (člen 258 zakona o civilnem postopku) skupaj pripravijo razpored sodne obravnave, ki vsebuje tudi razpored izvajanja dokazov. Vendar se lahko po potrebi kadar koli opravi dodatna razprava o poteku postopka. Po izvedbi dokazov sodišče o izidu razpravlja s strankama (člen 278 zakona o civilnem postopku). Dokaze mora načeloma izvesti neposredno sodnik, ki bo odločil v zadevi. V primerih, ki so izrecno določeni z zakonom, se lahko dokazi izvedejo tudi v okviru postopka medsebojne pravne pomoči. Stranki je treba povabiti na izvajanje dokazov, pri čemer imata različne pravice sodelovanja, kot je pravica do postavljanja vprašanj pričam in izvedencem. Dokazi se vedno izvedejo po uradni dolžnosti sodišča, načeloma tudi, če stranki kljub vabilu nista navzoči.

2.3 V katerih primerih lahko sodišče zavrne predlog stranke za pridobitev dokazov?

Predlog stranke za pridobitev dokazov je treba zavrniti, če je po mnenju sodišča neupošteven (člen 275(1) zakona o civilnem postopku) ali če je vložen z namenom zavlačevanja postopka (člen 178(2), člen 179 in člen 275(2) zakona o civilnem postopku). Za pridobitev dokazov se lahko določi tudi rok, če se bo zaradi tega postopek verjetno zavlekel (člen 279(1) zakona o civilnem postopku). Po izteku tega roka se lahko predlog za pridobitev dokazov zavrne. Zavrne se lahko tudi, če je nepotreben, ker je sodišče že prepričano, ali če dejstva ni treba dokazovati ali če je pridobitev dokazov prepovedana. Če pri pridobivanju dokazov nastanejo stroški (npr. izvedenski dokazi), mora stranka, ki je vložila predlog, zagotoviti predujem. Če predujem ni plačan v določenem roku, se lahko dokazi navedejo pozneje le, če se s tem postopek ne zavleče.

2.4 Katera dokazna sredstva obstajajo?

V avstrijskem zakonu o pravdnem postopku je določenih pet „klasičnih“ dokaznih sredstev: listine (členi 292 do 319), izpovedba prič (členi 320 do 350), izvedenski dokazi (členi 351 do 367), ogled na kraju samem (členi 368 do 370) in zaslišanje strank (členi 371 do 383). Načeloma se lahko kot dokazno sredstvo dopustijo vsi viri informacij, ki se glede na njihovo obliko razvrstijo v eno od zgoraj navedenih skupin dokaznih sredstev.

2.5 Kateri so načini pridobivanja dokazov od prič in ali se ti razlikujejo od načinov za pridobitev dokazov od izvedencev? Kakšna so pravila v zvezi s predložitvijo pisnih dokazov in izvedenskih poročil/mnenj?

Priče se zaslišijo posamično in v odsotnosti prič, ki bodo zaslišane pozneje. S tem se prepreči, da bi priče vplivale druga na drugo. Če so si izpovedbe prič nasprotujoče, se lahko priče soočijo. Zaslišanje prič se začne s splošnimi vprašanji, s katerimi se ugotovi, ali priča iz katerega koli razloga ne sme pričati, ali ima pravico zavrniti pričanje oziroma ali obstajajo kakršni koli dejavniki, zaradi katerih ne more zapriseči. Potem ko je priča opozorjena, da mora govoriti resnico, in poučena o kazenskopravnih posledicah krivega pričanja, se začne dejansko zaslišanje priče, ki mora najprej navesti svoje osebne identifikacijske

podatke. Priča je nato zaslišana v zvezi z zadevo. Stranke se lahko udeležijo zaslišanja prič, in če sodišče to dovoli, pričam postavljajo vprašanja. Sodnik lahko zavrne neprimerna vprašanja. Načeloma morajo biti priče zaslišane neposredno na sodišču, ki obravnava zadevo. V nekaterih okoliščinah je priče mogoče zaslišati tudi v okviru medsebojne pravne pomoči (člen 328 zakona o civilnem postopku).
Izvedenci se štejejo za „pomočnike“ sodišča. Medtem ko priče pričajo o dejstvih, izvedenci zagotovijo znanje, ki ga sodnik ne more imeti. Izvedenske dokaze je treba načeloma izvesti neposredno na sodišču, ki obravnava zadevo. Sodnik lahko izvedenca brez omejitev povabi tudi po uradni dolžnosti. Izvedenci morajo predložiti svoje ugotovitve in mnenje. Izvedenci morajo na ustni obravnavi podati ustno mnenje. Izvedenci morajo pisna mnenja pojasniti med ustno obravnavo, če to zahteva ena od strank. Ugotovitve in mnenje morajo biti utemeljeni. Zasebna mnenja se ne štejejo za izvedenska mnenja v smislu zakona o civilnem postopku, temveč za zasebne listine.
Avstrijsko pravo ne omogoča, da bi se postopek v celoti opravil pisno. Ker pa dokazna sredstva niso omejena, obstaja možnost, da priče svoje izpovedbe predložijo v pisni obliki. Vendar se pisne izjave prič štejejo za listinske dokaze in so predmet proste presoje sodišča. Če sodišče meni, da je to potrebno, mora priča nastopiti pred sodiščem, razen če obe stranki nasprotujeta zaslišanju te priče.

2.6 Ali so določena dokazna sredstva močnejša od ostalih?

Velja načelo „proste presoje dokazov“ (člen 272 zakona o civilnem postopku). Presoja dokazov je sodnikova proučitev rezultatov dokazovanja. Sodnika pri tej presoji ne zavezujejo nobena zakonska pravila dokazovanja, ampak mora v skladu s svojim osebnim prepričanjem presoditi, ali je dokaz zadosten ali ne. Pri dokaznih sredstvih ni hierarhije. Pisni dokazi se štejejo za listinske dokaze, razen če gre za izvedensko mnenje. Javne listine, izdane v Avstriji, se domnevajo za verodostojne, tj. domneva se, da jih je dejansko izdal navedeni izdajatelj. Pomenijo tudi popoln dokaz točnosti vsebine. Če so zasebne listine podpisane, se prav tako v celoti sprejmejo kot dokaz, da je izjave, ki jih vsebujejo, dala oseba, ki jih je podpisala. Njihova točnost je vedno predmet proste presoje dokazov.

2.7 Ali so za dokazovanje določenih dejstev obvezni določeni načini dokazovanja?

Avstrijski zakon o civilnem postopku ne zahteva, da se v določenih primerih uporabijo določena dokazna sredstva. Znesek zahtevka ne vpliva na izbiro dokaznega sredstva.

2.8 Ali so priče dolžne pričati po zakonu?

Priče morajo priti na sodišče, pričati in na zahtevo zapriseči. Če se priča, ki je bila ustrezno povabljena, ne udeleži ustne obravnave in za to nima opravičljivega razloga, mora sodišče najprej naložiti globo in, če se priča tudi drugič ne udeleži obravnave, odrediti prisilno privedbo priče na obravnavo. Če priča zavrne pričanje in za to ne navede razlogov ali pa so razlogi neupravičeni, jo je mogoče prisiliti k pričanju. Zaradi krive izpovedbe pred sodiščem bo priča kazensko preganjana.

2.9 V katerih primerih lahko priče zavrnejo pričanje?

Če obstajajo razlogi za zavrnitev pričanja (člen 321 zakona o civilnem postopku), lahko priča zavrne odgovor na vprašanje ali posamezna vprašanja. Popolna pravica zavrnitve pričanja ne obstaja. Razlogi za zavrnitev pričanja so povzročitev sramote ali tveganje kazenskega pregona priče ali bližnje osebe priče ali nastanka neposredne premoženjskopravne škode istim osebam, državno priznane dolžnosti varovanja tajnosti, obveznost odvetnika, zakonsko določenega zastopnika ali poklicnega združenja, ki lahko sklepa kolektivne pogodbe, da varuje tajnost v zvezi z delovnopravnimi in socialnovarstvenimi zadevami, morebitno razkritje umetniških ali poslovnih skrivnosti ter uporaba glasovalne pravice, ki je z zakonom opredeljena kot tajna. Sodišče mora priče pred zaslišanjem poučiti o teh razlogih. Priče, ki želijo uresničiti svojo pravico do zavrnitve pričanja, morajo za to navesti razloge.

2.10 Ali je lahko oseba, ki zavrne pričanje, kaznovana ali prisiljena, da priča?

Sodišče mora odločiti, ali je zavrnitev pričanja zakonita. Priče, ki zavrnejo pričanje in za to ne navedejo razlogov ali navedejo razloge, ki so po mnenju sodišča neupravičeni, je mogoče prisiliti k pričanju (člen 354 zakona o izvršbi – *Exekutionsordnung*). To se lahko stori z denarnimi kaznimi ali v omejenem obsegu z zaporno kaznijo. Taka priča strankam odgovarja tudi za škodo, nastalo zaradi neupravičene zavrnitve pričanja.

2.11 Ali obstajajo določene osebe, od katerih ni dovoljeno pridobiti dokazov?

Dokazov ni mogoče pridobiti od oseb, ki niso bile ali niso sposobne zaznati dejstev, ki jih je treba dokazati, ali povedati, čemu so bile priča. To pomeni „absolutno“ fizično nesposobnost pričanja (člen 320(1) zakona o civilnem postopku). V primeru mladoletnih ali duševno prizadetih oseb mora sodišče v vsakem primeru posebej odločiti, ali so sposobne pričati ali ne. Če je oseba, ki jo je treba zaslišati, mladoletna, lahko sodišče na zahtevo ali po uradni dolžnosti ne opravi zaslišanja ali dela zaslišanja, če bi zaslišanje ogrozilo dobrobit mladoletne osebe, pri čemer se upošteva njena duševna zrelost, tema zaslišanja in tesnost njenega razmerja s strankami v postopku (člen 289b(1) zakona o civilnem postopku). To velja tudi v nepravdnih postopkih (člen 35 zakona o nepravdnem postopku (*Außerstreitgesetz*)). Obstajajo tudi trije primeri „relativne“ nesposobnosti pričanja (člen 320(2) do (4) zakona o civilnem postopku), ki se nanašajo na duhovnike v zvezi z informacijami, ki jih dobijo med spovedjo ali v drugih okoliščinah ter za katere velja zaupnost, ki izhaja iz njihovega položaja, državne uradnike v zvezi z zaupnimi informacijami, povezanimi z njihovo funkcijo, razen če velja izjema, in mediatorje v zvezi z informacijami, ki so jim zaupane ali s katerimi se drugače seznanijo med mediacijo.

2.12 Kakšna je vloga sodnika in strank na zaslišanju priče? Pod kakšnimi pogoji je lahko priča zaslišana prek videokonference ali z drugimi tehničnimi sredstvi?

Sodišče mora pričam postavljati ustrezna vprašanja o dejstvih, ki jih je treba dokazati z njihovim pričanjem, in okoliščinah, v katerih so pridobile svoje védenje. Stranke lahko sodelujejo pri zaslišanju prič in jim s soglasjem sodišča postavijo vprašanja, katerih namen je pojasnitev ali dopolnitev njihovega pričanja. Sodnik lahko zavrne neprimerna vprašanja. Bistveno vsebino pričanja je treba zapisati v zapisnik ali pa se pričanje po potrebi zapiše dobesedno. Video in avdio snemalniki ter podatki, shranjeni na njih, se navadno štejejo za predmete ogleda. Dokazi, pridobljeni med ogledom, izhajajo iz neposrednega čutnega zaznavanja značilnosti ali stanja predmetov s strani sodišča. Vendar so na podlagi načela neposrednega izvajanja dokazov taki dokazi dopustni le, če neposredni dokazi (npr. priča) niso na voljo. Zaslišanje priče z uporabo videotehnologije je načeloma mogoče in ga je treba uporabiti namesto zaslišanja pri izvrševanju zahtev za medsebojno pravno pomoč zaradi ekonomičnosti postopka. Od leta 2011 so vsa sodišča opremljena z videokonferenčnimi napravami.
Kadar je predmet civilnega postopka povezan s kazenskim postopkom, se na zaslišanju oseb, ki so v tem kazenskem postopku žrtve v smislu člena 65(1)(a) zakona o kazenskem postopku (*Strafprozessordnung*), na njihovo zahtevo omeji udeležba strank v postopku in njihovih zastopnikov na obravnavi tako, da lahko spremljajo zaslišanje z uporabo tehnične opreme za prenos zvoka in slike ter uporabijo svojo pravico do postavljanja vprašanj, ne da bi bile same prisotne. Če je žrtev mladoletna, mora zaslišanje v zvezi s kazenskim postopkom opraviti ustrezen strokovnjak (člen 289a(1) zakona o civilnem postopku). Sodišče lahko na zahtevo zasliši osebo na način, opisan v odstavku 1, če od osebe, ki jo je treba zaslišati, glede na zadevne dokaze ali osebno vpletenost ni mogoče razumno pričakovati, da bo podala izjavo v navzočnosti strank v postopku in njihovih zastopnikov (člen 289a(2) zakona o civilnem postopku). Sodišče lahko na zahtevo ali po uradni dolžnosti zaslišanje izvede na način, opisan v členu 289a(1) zakona o civilnem postopku, po potrebi tudi z ustreznim strokovnjakom, če dobrobiti mladoletne osebe ne bi ogrozilo samo zaslišanje, ampak zaslišanje v navzočnosti strank v postopku ali njihovih zastopnikov, pri čemer se upošteva njena duševna zrelost, tema zaslišanja in tesnost njenega razmerja s strankami v postopku (člen 289b(2) zakona o civilnem postopku). Člena 289a in 289b zakona o civilnem postopku se uporabljata tudi v nepravdnih postopkih (člen 35 zakona o nepravdnem postopku).

3 Ocenjevanje dokazov

3.1 Ali so sodišču postavljene omejitve pri izdaji sodbe, če stranka dokaza ni pridobila zakonito?

Če stranka pri pridobivanju dokaznega sredstva krši pogodbeno obveznost, določbo zasebnega prava ali sprejeta moralna načela, lahko sodišče sprejme in presodi dokaz, vendar bo morala zadevna stranka vseeno plačati odškodnino. Če stranka pri pridobivanju dokazov krši kazenskopravno določbo, s katero so zavarovane temeljne pravice in svoboščine, določene v ustavi (npr. telesna poškodba, ugrabitev, pričanje pod prisilo), so tako pridobljeni dokazi nedopustni in jih sodišče ne sme sprejeti. Če obstaja dvom glede storitve kaznivega dejanja, lahko sodišče do sprejetja pravnomočne sodne odločbe v kazenskem postopku ustavi civilni postopek. Če s kaznivim dejanjem, ki je bilo storjeno pri pridobitvi dokazov, niso bile kršene temeljne pravice in svoboščine, določene v ustavi, je zadevna stranka kazensko odgovorna, vendar dokazi niso nedopustni. Nedopustni so le tisti nezakonito pridobljeni dokazi, ki so negativno vplivali na dolžnost sodišča za ugotavljanje resnice in tako spodkopali jamstvo, da bo sodišče izdalo resnično in točno sodno odločbo.

3.2 Ali moja izjava šteje kot dokaz v postopku, v katerem nastopam kot stranka?

Zaslišanje strank je prav tako dokaz. Podobno kot priče morata tudi stranki priti na sodišče, pričati in zapriseči. Vendar strank ni mogoče prisiliti, da prideta na sodišče ali pričata. Sodišče mora o vsaki neupravičeni neudeležbi stranke ali zavrnitvi pričanja presoditi ob ustreznem upoštevanju vseh okoliščin. Stranki je mogoče prisilno privesti na sodišče le v postopkih v zvezi z očetovstvom ali razvezo zakonske zveze. Če stranka ne govori resnice, je (v nasprotju s pričami) kazensko odgovorna le, če je lažna izjava dana pod prisego. Sodnik lahko zaslišanje strank odredi po uradni dolžnosti.

4 Ali je ta država članica v skladu s členom 2(1) uredbe o pridobivanju dokazov določila druge organe, ki so pristojni za pridobivanje dokazov za namene sodnih postopkov v civilnih ali gospodarskih zadevah v skladu z uredbo? Če je odgovor pritrdilen, v katerih postopkih so zadevni organi pristojni za pridobivanje dokazov? Ali lahko le zaprosijo za pridobivanje dokazov ali tudi pomagajo pri pridobivanju dokazov na podlagi zaprosila druge države članice? Glej tudi uradno obvestilo v skladu s členom 2(1) uredbe o pridobivanju dokazov.

V skladu z avstrijskim nacionalnim pravom niso za čezmejno pridobivanje dokazov v skladu s členom 2(1) uredbe trenutno pristojni nobeni drugi organi razen sodišč.

Zadnja posodobitev: 13/04/2023

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.